

Naturvetarnas inspel inför regeringens forskningspolitiska proposition

Med denna skrivelse vill Naturvetarna lägga fram sina synpunkter och rekommendationer inför regeringens arbete med den forskningspolitiska propositionen.

Naturvetarna är Sacoförbundet för professionella inom life science, jord, skog och miljö, de fysiska vetenskaperna, matematik och data. Närmare 25 procent av förbundets medlemmar är disputerade och många är verksamma som forskare eller med forskningsrelaterade verksamheter såväl inom universitet och högskolor som på övriga myndigheter, landsting och inom näringslivet.

Inledningsvis vill vi informera om några resultat från en undersökning av forskningsvillkor i olika verksamhetsformer som Naturvetarna genomfört under 2011.

Forskningsvillkor i olika verksamhetsformer

Under våren 2011 genomförde Naturvetarna en undersökning bland förbundets disputerade medlemmar som arbetar med forskning eller forskningsrelaterade arbetsuppgifter. Naturvetarna ville ta fasta på den unika möjlighet att jämföra villkoren mellan forskare i olika verksamhetsformer som förbundet har då de forskande medlemmarna finns över hela arbetsmarknaden. Genom undersökningen har förbundet därför kunnat få en bild över hur villkoren för forskare och forskningsarbete skiljer sig åt mellan i första hand universiteten och näringslivet. 1 764 disputerade medlemmar som arbetar som forskare eller med forskningsuppgifter har svarat på undersökningen, vilket sannolikt utgör runt 80 procent av förbundets forskare.

Några resultat:

- De sämsta anställningsvillkoren har de som arbetar helt med forskning inom universitet och högskolor, där mer än hälften har tidsbegränsade anställningar. 4 av 5 av de tidsbegränsat anställda finns inom lärosätena. Av de som arbetar mellan 80-100 procent med forskning och forskningsledning inom universitet och högskolor är 73 procent tidsbegränsat anställda.
- Andelen som till huvudsak kan ägna sig åt forskning (80-100 procent) skiljer sig inte mellan universitet och högskolor å ena sidan och helt forskningsdrivna företag å andra (2/3).
- De bästa ekonomiska förutsättningarna för att bedriva forskning finns i större företag, där 2 av 3 anser att det till fullo eller i huvudsak finns tillräckliga resurser för att upprätthålla en

adekvat forskning mot 2 av 5 på universitet och högskolor. På de mindre eller medelstora företagen är det drygt hälften som anser att resurserna finns.

- Ansvar för forskningsområde eller forskargrupp har lika stor andel inom de mindre företagen som inom universiteten, knappt hälften. Något färre har motsvarande ansvar inom större företag och mellanstora företag, 2 av 5.
- Inflytandet över forskningens inriktning är stort i alla verksamhetsformer, men störst hos universitet och högskolor, medan medverkan i de beslutsfattande organen främst finns i de mindre företagen. Inom universitet och högskolor anser var tredje att de har mycket stort inflytande och ytterligare 44 procent att det har ganska stort inflytande.
- Förutsättningar att bedriva oberoende forskning är störst inom universiteten där 20 procent uppger att de kan bedriva helt oberoende forskning och 42 procent delvis oberoende. Inom företagen är förutsättningarna något sämre, med 15-18 procent som kan bedriva helt oberoende forskning. Skillnaderna i detta avseende dock mycket små, men ökar när man lägger samman helt och delvis oberoende. Skillnaden syns tydligare i helt beroende av stöd, där företagen ligger mellan 15 och 20 procent mot universitetens 8 procent.
- Forskningsarbeten på internationell nivå har drygt hälften av forskarna inom universiteten, mer anmärkningsvärt att även 30-34 procent av forskarna inom företagen har internationella forskningsarbeten. Mellan 8 och 13 av forskarna på företagen handleder doktorander.
- Enbart 17,5 procent av forskarna inom universiteten har erfarenhet av arbete utanför universiteten.
- Det är ingen större skillnad på hur många som har post-doc erfarenhet mellan universitet och företag. 57 procent av forskarna inom universiteten har gjort minst en post-doc mot 47 procent av forskarna inom företagen. Av dem som har gjort post-doc har 14 procent gjort post-doc i både Sverige och utlandet, vilket innebär att samma individer haft minst två olika meriteringstjänster. Andelen med dubbla post-doc erfarenheter skiljer sig inte mellan lärosätena och företagen.
- 2 av 3 inom universiteten anser att det akademiska befattningssystemet respektive meriteringssystemet fungerar mycket eller ganska dåligt. Ingen anser att meriteringssystemet fungerar mycket väl och enbart en procent att befattningssystemet fungerar mycket väl inom universitet och högskolor, hos övriga verksamheter är det ingen som anser att systemet fungerar mycket väl. Enbart 10 procent inom universiteten och högskolorna anser att systemen fungerar ganska väl.

Slutsatser och implikationer för forskningspolitiken

Det föreligger stora brister i hur lärosätena tar sitt arbetsgivareansvar. Det kan inte vara motiverat att 3 av 4 som arbetar helt med forskningsuppgifter inom universitet och högskolor ska ha tidsbegränsade anställningar.

Bristerna på tjänster för unga forskare framkommer även i resultatet att 14 procent av dem med post-doc erfarenhet har gjort flera post-doc's. En slutsats att fundera på är hur meriteringstjänsterna används. Om meriteringstjänsterna används som ersättning för brist på riktiga forskartjänster är det

ett tecken på felaktigt resursutnyttjande och en begränsning i hur många som kan få en meriteringstjänst.

En intressant slutsats är även att post-doc erfarenheten inte enbart fungerar som en meriteringstjänst för universitet och högskolor utan i lika hög utsträckning för den övriga arbetsmarknaden. Universiteten konkurrerar med övriga verksamheter om den främsta forskarkompetensen och även omvärlden söker framför allt efter meriterade forskare.

Det är en allvarlig signal att mer än var femte av forskarna på universiteten och högskolorna anser att det inte alls, eller med stora brister, finns tillräckliga resurser för att upprätthålla en adekvat forskningsverksamhet. Det är en avgörande uppgift för regeringen att se över omfattningen av forskningens resurser och hur dessa ska fördelas för att skapa förutsättningar för bedriva, inte bara en adekvat, utan forskningsverksamhet på högt kvalitativ nivå.

Förutsättningarna för att bedriva kvalitativ forskning och villkoren för forskarna är betydligt bättre inom näringslivet än inom universiteten och högskolorna. Enbart i fråga om inflytande över forskningen överträffar universiteten och högskolorna näringslivet, men även inom näringslivet är inflytandet över beslut kring forskningsverksamheten stort och utbytet med andra forskare, inte minst i form av internationella forskningssamarbeten. Resultaten implicerar att näringslivet och andra verksamheter utanför universiteten och högskolorna är betydande forskningsutförare i Sverige. Ska vi värna om Sverige som forskningsnation måste vi därför också värna om alla forskningsutförares möjligheter att bedriva en framgångsrik forskningsverksamhet. En annan intressant aspekt på undersökningens resultat är att universiteten och högskolorna, som forskningsutförare, i hög utsträckning konkurrerar med den övriga arbetsmarknaden om de bästa forskarna. Dessutom konkurrerar näringslivet med bättre villkor för både forskaren och forskningen.

Naturvetarnas om forskningens betydelse

Mänskligheten står inför en rad globala utmaningar. Det handlar om klimatförändringar och energiförsörjning, om tillgång till livsmedel och rent vatten, om hälsa, pandemier och effekter av åldrande befolkningar. Samtidigt ska vi som nation stärka vår konkurrenskraft relativt andra nationer och förbättra vårt välbefinnande, såväl ekonomiskt som socialt.

De största vinsterna gör Sverige som nation om vi förmår satsa på de globala utmaningarna för att slå mynt av dessa i konkurrens med andra länder och som bas för att bygga nationens framtida välbefinnande. Vänder man på kuttingen kan man istället ifrågasätta våra möjligheter att nå nationellt välbefinnande om vi inte satsar på att ligga i framkant avseende forskning och företagande inom några av de stora utmaningarna kring exempelvis energi, livsmedel och hälsa.

Tillgången till naturvetenskaplig kompetens, på forskarnivå men även professionella naturvetare inom industri, myndigheter och organisationer är en avgörande faktor för Sveriges framgångar. På samma grund är forskning och utbildning inom naturvetenskapliga områden avgörande för såväl Sveriges som världens framtid.

Att regeringen ser forskning och verksamheter baserade på forskning och forskningsresultat som avgörande och prioriterade satsningar för landets fortsatta välbefinnande är helt avgörande för möjligheterna till ekonomisk och social utveckling, inte minst på lite längre sikt.

Framstående forskning skapar nya tillväxtområden i innovationer, tillämpningar, nya och starkare företag samt förmåga att attrahera forskningsverksamheter och kompetens. När forskningsresultat leder till tillämpningar i form av produkter och tjänster skapas uppdrag för hela tillverkningskedjan från forskning, via produktion till avsättning på marknaden. Satsningar på forskning skapar på detta sätt uppdrag och sysselsättning även inom produktion, marknadsföring, försäljning, transport etc.

Med en framgångsrik forskningspolitik skapas även förutsättningar för en stabil arbetsmarknad, hög sysselsättning och tillväxt.

Sverige som forskningsnation

I regeringens förra forskningspolitiska proposition, "Ett lyft för forskning och innovation", beskrivs målet för forskningspolitiken som följande: *"att stärka Sveriges ställning som forskningsnation och därmed stärka konkurrenskraften i en globaliserad värld för att bidra till ökad hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd i Sverige."* Regeringen hade helt rätt i sin analys av forskningens betydelse. Inför 2012 års forskningspolitiska proposition vill vi därför uppmana regeringen att även innefatta politikområden som näringspolitiken, finanspolitiken och socialpolitiken, som är av avgörande betydelse för möjligheterna att uppnå målet med forskningspolitiken.

De åtgärder som krävs för att Sverige ska bli och förbli en framstående forskningsnation, som både förmår bidra till lösningarna på mänsklig utmaningar och skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv och välbefinnande på hemmaplan, ligger enbart till viss del i forskningspolitiken. De handlar då främst om att garantera en stabil och högt kvalitativ forskningsbas i samhället. För att dessa forskningssatsningar även ska få effekter på landets konkurrenskraft, ekonomi och annan samhällsutveckling krävs inte minst åtgärder inom näringspolitiken. **Näringspolitiska åtgärder måste innefattas i regeringens arbete med forsknings- och innovationspropositionen!** Ett särskilt angeläget problem är tillgången till riskvilligt kapital. Förutsättningar för klinisk forskning och kliniska prövningar är en annan viktig faktor med bäring på socialpolitiken.

Näringslivet har alltid varit en stark forskningsutförare i Sverige, dominerad av ett antal stora företag, men konkurrensen hårdnar om de forskningsintensiva företagen. I omvärlden ökar näringslivets satsningar på forskning och utveckling, men trenden i Sverige avviker och utgifter för forskning och utveckling tenderar att minska. De länder som idag satsar betydligt på sina forskningssystem och på näringspolitiska villkor för forskningsdrivna verksamheter, står i kö för att erbjuda framgångsrika svenska forskningsföretag förmånliga villkor för etableringar. Saknas finansiering, kompetens och andra förutsättningar i Sverige måste företagen flytta, det är den krassa verkligheten. Sverige måste kunna matcha konkurrentländernas villkor för att behålla och rekrytera företag och forskare i forskningsfronten. **Villkoren för forskare samt forskningsdrivna verksamheter måste stärkas för att Sverige inte ska straffa ut sig själva från den internationella marknaden för forskare och forskningsdrivna företag.**

Tyvärr har vi under ett antal år kunnat bevittna hur forskningsdrivna verksamheter i Sverige, framför allt inom Life Science området har valt att lägga ner sina forskningsverksamheter. En tredjedel av de anställda inom de forskande läkemedelsföretagen har försvunnit under de senaste sex åren enligt LIF och samma utveckling uppvisar utgifterna för forskning och utveckling i företagen. Detta är en allvarlig trend och en tydlig signal till regeringen om att villkoren för forskningsdrivna verksamheter måste förstärkas.

En styrkeförskjutning sker även till förmån till "nyare" forskningsnationer i framför allt Asien men även i Sydamerika. Det forskningspolitiska landskapet förändras och därmed förutsättningarna för att attrahera forskarkompetens och bedriva nyskapande forskning även i Sverige.

Tillgången till kvalificerad forskarkompetens är en grundförutsättning för att forskningsintensiva verksamheter ska kunna bli framgångsrika och därmed för Sveriges överlevnad som forskningsnation. En annan viktig komponent är närheten till forskningsutförare, till kreativa och utvecklande miljöer samt till infrastrukturer som är avgörande för forskning, prövningar och entreprenörskap. För de forskningsdrivna företagen är självfallet även närheten till marknaden och slutanvändaren av stor betydelse.

Sammantaget finns det behov av nationella strategier kring prioriterade styrkeområden som exempelvis Life Science. En nationell samling bör omfatta förutsättningar för forskning och övrig verksamhet inom såväl den statliga forskningsorganisationen som inom landstingen och näringslivet. Vidare behöver frågor om infrastrukturer, regelverk, samverkan, kompetensöverföring samt närings-, finans- och socialpolitiska villkor ingå i strategierna.

Strukturella perspektiv på forskningens förutsättningar

En optimal forskningsorganisation förutsätter att roll- och ansvarsfördelningarna är klara och tydliga, att resurserna utnyttjas på ett effektivt sätt samt att forskningsorganisationerna är långsiktigt och strategiskt uppbyggda. Stabila institutioner, som skapar förutsägbarhet, är samtidigt en förutsättning för externa finansierares vilja att investera i forskningen.

Sedan autonomireformens genomförande har lärosätena omfattande självständigt ansvar för sina organisationer. Naturvetarnas utgångspunkt är att denna utveckling är mycket positiv och att autonomireformens förslag bör genomföras fullt ut. För att reformen ska kunna få de positiva effekterna på forskningens organisation och för att lärosätena ska kunna ta sitt fulla ansvar som arbetsgivare och forsknings- och utbildningsanordnare krävs även andra förutsättningar som exempelvis en väl fungerande resurstilldelning.

Lärosätena kan även i behöva stöd i processerna med att skapa ändamålsenliga organisationer i förhållande till sina uppdrag. För att frigöra resurser till kraftsamling och framgångsrika forskningsprojekt krävs exempelvis inbyggda system för omprioritering och förnyelse. För framgångsrika organisationer behöver roller renodlas och uppdrag definieras, ledningsfunktioner och strategisk planering utvecklas. Tydlighet och transparens är viktiga faktorer för att lärosätena ska få fullt förtroende och mandat som självständiga aktörer.

En ökad arbets- och ansvarsfördelning samt profilering mellan lärosätena är nödvändig för att våra samlade resurser till forskning och utbildning ska få en ändamålsenlig användning och skapa förutsättningar för kvalitet och kreativitet. Regeringen kan ta initiativ till dialog mellan lärosätena om utbildnings- och forskningsuppdragen med syfte att åstadkomma överenskommelser om ansvars- och uppgiftsfördelning, profileringar och samarbeten.

Regeringen måste även skapa utrymme både för internationellt ledande forskningsuniversitet och regionala utbildningshögskolor. De olika inriktningarna främjar olika syften och har alla viktiga roller att spela i det samlade utbildnings- och forskningsutbudet.

För regeringen är frågan om forskningens organisation av yttersta intresse trots den långt gående autonomi. Hur forskningen är organiserad avgör hur regeringens satsningar kommer att falla ut och om åtgärder kommer att få avsedda effekter. I organisationen ligger exempelvis grundvalen för hur resurserna används i systemen, för möjligheter och incitament till mobilitet, kompetensförsörjning och attraktiva karriärmöjligheter, samarbeten, kreativa miljöer och i förlängningen till kvalitativ forskning och utbildning. Det är därför viktigt att regeringen har en hög grad av medvetenhet även kring hur lärosätena kommer att anpassa sina organisationer i enlighet med resursfördelningssystemet och andra styrsystem för att optimera exempelvis tilldelningen av de statliga forskningsresurserna. **De system som regeringen skapar måste ha goda förutsättningar att ge incitament för organisationsstrukturer som gynnar långsiktighet, prioriteringar samt attraktiva forskningsmiljöer och villkor för forskare.**

Förutsättningar för kvalitet i forskningen

Utan forskare ingen forskning! Villkoren för forskarna och för forskningens utförande är avgörande förutsättningar för kvalitet. De kreativa processerna sker i mötet mellan forskarna. Kreativa och attraktiva miljöer utgör därför en grundförutsättning för kvalitet, liksom medverkan i forskningssamarbeten och tillgången till viktig infrastruktur. Världsledande forskningsinstitutioner utmärks av det vetenskapliga samtalet. Mötesplatser, kontaktytor, informations- och kompetensöverföring måste vara välutvecklade. Dessa villkor är universella och skiljer sig inte mellan olika forskningsutförare.

Kriterier för kvalitet är samtidigt grundvalen för vad som betraktas som en attraktiv forskningsmiljö för forskarna och därmed även förutsättningen för att vinna i konkurrensen om de duktiga forskarna.

Möjligheterna till långsiktig planering är avgörande för ett effektivt resursutnyttjande. Med långsiktighet ges möjlighet att bygga upp storskaliga och framåtsyftande forskningsmiljöer och forskningsprojekt som kräver mer i tid och resurser. När resurstilldelningen och planeringen styrs på kort sikt tenderar alla att satsa på de säkra korten, som ger snabba resultat. Därmed ökar likriktningen av forskningen och den nyskapande och banbrytande forskningen får stå tillbaka.

Starka och stabila forskningsmiljöer, med goda villkor för forskningen och konkurrenskraftiga villkor för forskarna skapar förutsättningar för kvalitet. Resurserna måste ge utrymme för intressanta forskningsprojekt även om dessa är krävande i form av stora risker, långa löptider och dyrbar utrustning.

Forskningsverksamheterna måste förmå fånga upp forskarbegåvningar, få dem att utvecklas optimalt och vilja satsa på en karriär som forskare. Goda villkor i forskarutbildningen och i den tidiga forskarkarriären är viktiga inkörsportar för att fånga intresset för forskarkarriären. Dessutom är det viktigt att de nydisputerade forskarna får behålla sin SGI under post-doc tjänstgöringen.

Attraktiva tjänster, villkor och karriärvägar för forskare är avgörande för att kunna attrahera forskarkompetensen, både i konkurrensen mellan forskningsutförare nationellt och internationellt, men även för att skapa intresse för forskarkarriären som sådan. Karriärvägarna för forskare i Sverige måste vara attraktiva och tjänstestrukturen och tillsättning bygga på rättssäkerhet, tydlighet och transparens. Ett viktigt ingångsvärde är exempelvis att alla tjänster ska tillsättas i konkurrens.

Samverkan kring dyrbara anläggningar och utrustning är många gånger förutsättningar för att bedriva avancerade forskningsprojekt. Tillgång till moderna instrument.

Stora integrerade forskningsmiljöer har bäst förutsättningar att hävda sig i den vetenskapliga konkurrensen. Samordning av forskningsverksamheter är därför viktig. Kvalitativ och framgångsrik forskning förutsätter även stora forskningsmiljöer som ger möjligheter till gränsöverskridande samarbeten och forskningsprojekt. En viss nivå på forskningsinstitutionerna är nödvändig för att uppnå en kritisk massa och därmed kreativa forskningsmiljöer

En hög kvalitet på spetsen kräver en bred och högkvalitativ bas som utgör spetsens grundstomme. Det är därför nödvändigt att förena satsningar på framstående forskningsprojekt med hög kvalitet i baskunskaperna för att senare kunna skapa framstående spetsforskning inom nya områden.

Resurstilldelning

Naturvetarnas grundsyn på resurstilldelningssystemet är att detta ska syfta till att stärka svensk utbildning och forskning med målet att nå en internationellt topprankad forskning inom ett antal viktiga områden. Resursfördelningens syfte är att fördela begränsade resurser för att optimera resursanvändning, dvs. uppnå högsta tänkbara kvalitet och forskningsvolym för investeringen. Det är väsentligt att resurstilldelningen inte blandas ihop med viljan att nå andra politiska målsättningar.

För att uppnå målet krävs att utbildning och forskning betraktas som prioriterade områden och investeringar för välfärdssamhället. Världens samlade utgifter för forskning och utveckling utgör två procent av BNP. En rimlig målsättning för Sverige i ambitionen som en framstående forskningsnation är därför att åtminstone matcha denna nivå. Forskningsresurserna bör därför successivt ökas till två procent av BNP. De statliga resurserna till civil forskning får inte understiga en procent av BNP, dvs. den nivå EU-länderna har enats om.

Resurstilldelningen ska syfta till och förmå skapa kvalitet. Att resursfördelningssystemet ger förutsättningar för strategisk och långsiktig planering, ansvarsfördelning, profilering och koncentration är avgörande faktorer för ett effektivt och framgångsrikt utbildnings- och forskningssystem. Det är viktigt att systemet ger utrymme för satsningar på nyskapande forskningsprojekt, vilka i hög utsträckning kräver långsiktighet i förutsättningar och planering.

Den statliga resurstilldelningen måste skapa förutsättningar för adekvata anställningar för forskare och därmed möjligheter för lärosätena att ta sitt fulla ansvar som arbetsgivare. Samma regelverk ska

gälla universiteten och högskolorna som övriga arbetsmarknaden vad gäller anställningar. Lärosätena måste därför ges reella förutsättningar för en tjänstestruktur baserad på tillsvidareanställningar och tidsmässigt omfattande meriteringsanställningar för unga forskare, som förhandlas fram genom lokala avtal.

Regeringens basanslag till forskning utgör grunden för lärosätenas forskningsverksamhet. Basanslagen måste ge möjlighet för lärosätena att agera självständigt och fatta strategiska beslut om långsiktiga inriktningar och prioriteringar. Basanslagen behöver finansiera nödvändig och grundläggande infrastruktur för lärosätenas forskningsverksamhet. De bör därför omfatta kostnader för forskarna och lokalhyra. Idag finansieras delar av den grundläggande infrastrukturen genom overheadkostnader som tas ut från extern forskningsfinansiering. Uttaget medför en urholkning av de forskningsanslag som tilldelas via forskningsråden och andra finansiärer, men medför också ofta en skev fördelning av kostnaderna för grundförutsättningarna som kan slå negativt för enskilda forskare som står för mycket stora kostnader i förhållande till sina egna villkor i form av anställningsvillkor, lokaler och tillgång till utrustning. I sammanhanget kan även poängteras betydelsen av att lärosätenas relation till Akademiska Hus hanteras. Autonomiutredningen har hanterat denna fråga.

Naturvetarna stödjer regeringens ambition att även delar av basanslagen tilldelas i konkurrens mellan lärosätena baserat på kvalitet. För att systemet ska få avsedda syften kring långsiktighet, stabilitet och infrastruktur måste basresurserna vara tillräcklig tilltagna i förhållande till dessa faktorer. Basresurserna måste ge lärosätena möjligheter att lägga grunden för högt kvalitativa forskningsmiljöer i enlighet med de förutsättningar för kvalitet som beskrivits i avsnittet ovan. Den totala mängden resurser är därför en avgörande faktor för om ett kvalitetsdrivet system med basanslag får avsedda effekter.

Dagens system med indikatorer har brister i sina förutsättningar att mäta och förutsäga kvalitet. Det är nödvändigt att systemet utvecklas så att det förmår ge en rimlig spegling av kvalitativ forskning. Det är även av stor vikt att systemet inte blir stigmatiserande och enbart förstärker redan etablerade och starka forskningsprojekt. Det måste finnas utrymme för nya, oprövade forskare och projekt att få möjlighet att visa sin kapacitet. Det är därför avgörande att den kvalitetsbaserade tilldelningen även tar hänsyn till utveckling, så att förbättringar och uppkomlingar premieras. Lärosätenas egna forskningsstrategier och prioriteringar av forskningen bör också utgöra en del av bedömningen för att lyfta strategisk planering och omprioriteringar som viktiga kvalitetsfaktorer.

Tilldelningen av forskningsmedel sker förutom genom basanslagen, även genom en rad olika aktörer, såsom de statliga forskningsråden, EU, forskningsstiftelser samt andra offentliga och privata aktörer.

Naturvetarna menar att det finns en styrka med en viss pluralism i systemet då olika forskningsfinansiärer har olika inriktningar och bedömningsgrunder för sin medelstildelning. Pluralismen motverkar en alltför stor enkelspårichet och möjliggör för forskningsprojekt att få en annan prövning.

Baksidan av systemet är splittring och en stor administrativ börda kring ansökningsförfarandet. Ett särskilt stort problem är att anslagen ofta inte ger full kostnadstäckningen vilket förutsätter anslag från flera olika aktörer eller att förutsättningarna att bedriva forskningen i de utvalda projekten haltar ekonomiskt. En nödvändig åtgärd för ett effektivare resursutnyttjande och därmed för goda forskningsvillkor och förutsättningar för kvalitet i forskningen är att en högre täckningsgrad för de

forskningsprojekt som finansieras. I brist på ökande resurser måste antalet forskare som erhåller medel minska till förmån för en högre täckningsgrad. Ytterligare en åtgärd är att ställa krav på samordning och samarbeten med andra forskningsutförare för medelstildelning. Utgångspunkten måste vara att forskningsutförare och projekt ska komplettera varandra, inte konkurrera med varandra. Därför ska inte heller konkurrerande forskningsprojekt villkorslöst tilldelas anslag.

Den vetenskapliga kvaliteten ska vara den styrande faktorn för de statliga rådsmedlens tilldelning, men utformas på ett sätt som möjliggör även för nya och oetablerade forskare att få resurser i konkurrens med stora och välrenommerade forskare. Ansökningsförfarandet ska vara överskådligt, lättillgängligt och likabehandlande även för dem som inte är erfarna anslagsskrivare. För att minska risken för att egna intressen styr i medelstildelningen bör andelen internationella experter i bedömningsgrupperna öka och platser vikas åt representanter som inte är etablerade i stora forskningsnätverk. De senare skulle agera vid sidan av experterna och ansvara för bedömningar grundade på krav på samverkan och rationaliseringar.

Anslagen till forskning måste skapa förutsättningar för internationella forskningssamarbeten och för möjligheter att söka medel som kräver motfinansiering, vilket är en förutsättning för att Sverige ska kunna dra till sig forskningsfinansiering från EU.

Internationella forskningssamarbeten

Forskningens problemställningar baseras i hög utsträckning på globala frågor och den vetenskapliga utvecklingen är internationell till sin karaktär. Forskningens intressen går därför långt utanför nationsgränserna och framgång även på nationell nivå förutsätter närvaro internationellt. Samarbeten och kontaktytor med forskare i andra länder samt medverkan i internationella forskningssamarbeten blir allt viktigare.

Inför EU's Horizon 2020 bör Sverige tydligt visa att vi har förväntningar på, och verka för, att man bygger ett kraftfullt europeiskt forskningsprogram. Sverige bör också ta initiativ till nödvändiga regelförenklingar för att minska den administrativa belastningen för forskare och öka flexibiliteten för att kunna matchas med de mest kvalitativa forskningsmiljöerna.

Det internationella samarbetet är inte minst viktigt i finansieringen av storskaliga eller dyrbara forskningsmiljöer. ERC har en viktig roll i det internationella forskningssamarbetet. ERC bör ges ett ökat budgetutrymme för att verkligen duktiga, nyskapande forskare ska kunna erhålla finansiering.

En internationell dimension bör även läggas tvärs över de nationella forskningsfinansiärernas uppdrag för att möjliggöra möta närvaro i internationella forskningsprojekt och möta krav på medfinansiering.

Samverkan och mobilitet

Rörligheten av människor mellan olika forskningsutförare och mellan dessa och andra forsknings- och utvecklingsdrivna verksamheter är en avgörande faktor för kompetensöverföring och för att skapa

förutsättningar för forskning ska kunna resultera i ekonomisk och social nytta för samhället. De unga forskarna är en kärntrupp i att snabbt föra ut ny kunskap till utveckling inom andra verksamheter.

Idag är mobiliteten bland svenska forskare högst begränsad. Rörligheten är mycket lite, inte bara mellan lärosätena och den omgivande arbetsmarknaden, utan även mellan lärosäten och t o m inom lärosätena. Orsakerna till den mycket låga mobiliteten kan vara många. Bristande konkurrens mellan aktörerna och frånvaro av lönsamhet av rörlighet mellan lärosäten kan vara förstärkande faktorer. Meritvärdet av forskning inom exempelvis landstingen, men framför allt värdet av andra meriter än universitetsforskning vid lärosätena måste utvecklas. Mångfald i erfarenheter måste bli en starkare kvalitetsdrivande faktor inom lärosätenas forskning. **Det är Naturvetarnas uppfattning att de grundläggande faktorerna och bakomliggande strukturproblemen behöver belysas och åtgärdsförslag baserade på dessa tas fram för att främja ökad mobilitet.**

Ett system för samverkansformer som är anpassade både till lärosätenas förutsättningar och olika former av företag och offentliga verksamheter behöver utvecklas. Relationen mellan landstingen och lärosätena inom den kliniska och vårdrelaterade forskningen behöver utvecklas liksom olika former av uppdragsformer för anställda inom lärosäten respektive näringslivet som möjliggör uppdrag inom andra verksamheter.

Naturvetarna

Frida Lawenius

Chef Kommunikation och samhälle